

Федик Т. О.

студентка III курсу

Київський університет імені Бориса Грінченка

ДРАМАТУРГІЯ ОЛЕГА МИКОЛАЙЧУКА-НИЗОВЦЯ: ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ ДИСКУРС

У статті проаналізовано особливості творчості Олега Миколайчука-Низовця, спираючись на праці сучасних драмознавців. У статті висвітлені такі аспекти, як аналіз жанру, гендерних особливостей, міфологізації, наявності архетипів тощо. Актуальність задуму полягає у систематизації та узагальненні наукових знань про сучасного українського драматурга.

Ключові слова: сучасна драматургія, жанр, гендер, архетип.

The article analyzes the peculiarities of Oleg Mykolaychuk-Nizovtsi's work, based on the works of modern playwrights. The article covers such aspects as analysis of genre, gender characteristics, mythologization, presence of archetypes and more. The urgency of the plan is to systematize and summarize the scientific knowledge about the contemporary Ukrainian playwright.

Keywords: contemporary drama, genre, gender, archetype.

За останні десятиліття помітний значний ріст сучасної української драматургії. Можна виокремити кілька чинників, які позитивно впливають на її динамічний розвиток. Актуальними серед початківців є чисельні конкурси та фестивалі, метою яких є пошук, становлення та популяризація української сучасної драми.

Одним з найвідоміших є «Тиждень актуальної преси» – це міжнародний драматургічний освітній фестиваль, започаткований у 2011 році Центром «Текст». Основною метою фестивалю є стимулювання та розвиток сучасної української драматургії, пошук нових авторів та текстів

для театру. **Перша сцена сучасної драматургії «Драма.UA»**, заснована в жовтні 2014 року. Це платформа спрямована на пошук та втілення нових театральних форм, візуалізації сучасних текстів. Одним з найцікавіших завдань цієї платформи є реалізація освітніх проєктів у сфері театру. Варто також згадати міжнародний літературний конкурс **«Коронація слова»**, який наступного року святкуватиме двадцяті річницю. Конкурс сприяє виявленню нових авторів, виданню найкращих творів; підтримує сучасний літературний процес кіно й театру.

Останнім часом помітне значне збільшення антологій української актуальної драми. Тільки за останній рік у Національному центрі театального мистецтва імені Леся Курбаса побачили світ чотири антології: «Лабіринт із криги та вогню» – антологія п'єс про Революцію гідності та гібридну війну, «Від Неба до Землі» – антологія п'єс за біблійними сюжетами, «Панорама від Чорнобиля до Криму» – антологія українських п'єс французькою мовою, та наприкінці року побачила світ збірка п'єс Олега Миколайчука-Низовця «Алхімія часу».

З кожним роком збільшується число наукових праць спрямованих на дослідження української сучасної драматургії. Це спричинено «народженням» нових драматургів, які своєю творчістю розширюють межі досліджень драмознавців. Серед них дослідження Л. І. Сидоренко «Поетика сучасної української метадрами», О. О. Цокол «Текстові стратегії української драматургії 1980–2010-х років» тощо. Яскраво помітно, що сучасна драматургія досліджується, але переважно комплексно: виокремлюється певний аспект, і вже в контексті цього аспекту вивчається творчість драматургів певного періоду.

Драматургія Олега Миколайчука-Низовця завжди розглядалася в контексті досліджень української драматургії кінця ХХ – початку ХХІ століття, проте не була предметом спеціального наукового вивчення. Тож є необхідність систематизувати погляди літературознавців задля з'ясування тих аспектів, які не потрапили у коло наукових зацікавлених

вчених. Це і становить мету дослідження, для досягнення якої були використані такі методи, як аналітичний, описовий та системний.

Олег Миколайчук-Низовець – український сучасний драматург, чия творчість не залишається поза увагою літературознавців, адже він *«творить і шукає шляхи реалізації своїх творів. Адже за ними майбутнє театру України, “який плакатиме і сміятиметься разом зі своїм Часом, своїм Народом”»* [8, с. 152]. Десятки драмознавців неодноразово згадували його у своїх працях, досліджуючи різні аспекти у драматургії.

Велику кількість праць присвячено визначенню жанру творів Олега Миколайчука-Низовця. У творчості драматурга переважає такий жанр, як біографічна драма. Головними дійовими особами в його п'єсах є відомі постаті. Найчастіше автор намагається зобразити *«життя за лаштунками»* зірок, яке зазвичай вони намагаються приховати від усіх. Також варто звернути увагу, що прототипами головних дійових осіб є постаті європейської класичної чи сучасної культури, тим самим Олег Миколайчук-Низовець європеїзує українську драму [7, с. 196]. О. Бондарева згадує про особливості дійових осіб у біографічній драмі: *«Нова концепція драматургічного героя біографічного жанру <...> розширює межі авторської свободи, <...> знімаються соціалістичні вимоги зліченності та ієрархічності представників біографічного канону, хронологічно і функціонально розширюється їх спектр за рахунок “призабутих” або “нововведених” протагоністів (“Ассо та Піаф, або Ще один тост – за Мермоза!”)* [1, с. 443]. О. Когут у своїй праці *«Біографія як матриця сюжету в сучасній українській і польській драматургії»* у свою чергу звертає увагу на синтез типів біографії: *«У своїй драмі «Ассо та Піаф...!» О. Миколайчук-Низовець синтезує агіографічний і семіотичний типи біографії, узявши за основу життєпис Едіт Піаф. Смерть постає як символ, знак, свого роду дозвіл чи то запрошенням до оповіді про героїню. <...> Книга, що пишеться за присутності глядачів і за посередництва самої героїні, “воскрешає” та вибудовує власну модель великої співачки, створює черговий симулякр*

живого мовлення, отже, заявляє претензію на істину» [6, с. 305]. З кожною новою п'єсою відчувається певний письменницький ріст драматурга. Звичайно, це не могло залишитися поза увагою драмознавців. Л. Сидоренко вказує, що згодом Олег Миколайчук-Низовець розширює кордони біографічного жанру, його метою стає *«розгорнути власну метаконцепцію найбільш вільно й парадоксально, виразити процес творчої самоідентифікації, самохарактеристики героя, оскільки монодрама будується саме на автофлексії та внутрішньому конфлікті»* [7, с. 197]. У його творчому доробку починають з'являтися метадрами, що свідчить про активний саморозвиток, набуття нових навичок, удосконалення письменницького стилю.

Аналіз гендерних особливостей п'єс Олега Миколайчука-Низовця також є актуальним серед драмознавців. Наприклад, у п'єсі «Останній зойк матриархату» автор порушує проблему гендерних стосунків, надаючи перевагу жіночій статі. Він відходить від традиційного образу жінки, перетворюючи її на самодостатню особистість, тим самим руйнує гендерну ієрархію [4, с. 325]. О. Цокол наголошує на принципово іншому зображенні суспільного ладу: *«Жінки, наділені суто чоловічими чеснотами (мужність, сила, відвага, агресивність, незворушність), не відповідають наявному стану речей, а чоловіки, навпаки, втрачають свої маскулінні риси та їх природну цінність, та поступаються у своїй силі рисами фемінності»* [9, с. 111]. Порушуючи у своїх творах проблеми гендерних стосунків, автор мотивує реципієнтів замислитися про місце чоловіка і жінки в реальному житті.

Особливості мовлення дійових осіб та ремарок автора не позбавлене уваги драмознавців. І. Данилюк підкреслює важливість використання певних лексичних одиниць: *«Матеріал проведеного дослідження показав, що ДТ (драматургічні тексти) з урахуванням структурних ознак є особливою формою донесення до реципієнта художньо-образної інформації, закодованої не тільки в мовних, але й у невербальних засобах. Одиниці лексико-семантичного поля “сміх” (сміх, посмішка, всміхнутися,*

посміхнутися, сміятися, насмішка), а також фразеологізми (заливається від сміху, прискає від сміху) не лише сприяють формуванню образної системи, але й можуть передавати імпліцитні наміри як персонажів, так і автора. (на основі п'єси «Оноре, а де Бальзак?») [3, с. 132]. О. Цокол аналізує загальні ознаки мовлення дійових осіб: «...ліризм впливає на вибір мовлення персонажів, здебільшого застосовує саме монологічне або розгорнуте діалогічне з важливими акцентами на ремарках («Дикий мед у рік чорного півня» О. Миколайчука-Низовця» [9, с. 42].

Драмознавці звертають увагу на аналіз архетипів у п'єсах Олега Миколайчука-Низовця. О. Цокол називає архетипи, які драматург вводить у п'єси: «У спогадах про дитинство Жені ми можемо побачити два архетипи: Мудрець – бабуся та божественна дитина – Женя. <...>. Архетип дитини у п'єсі представлений у двох іпостасях: безпосередньо Женя, зокрема її бажання знову стати маленькою дівчинкою, яку так добре розуміє рідна бабуся, та ще ненароджене немовля» [9, ст.154]. Варто підкреслити глибину архетипу дитини, адже він проявляється одразу в образі двох персонажів: маленької дівчинки та ненародженого немовля. Ще однією особливістю творчості Олега Миколайчука-Низовця, яка зумовлює перспективу та глибину інтерпретації, є поєднання міфологічних та літературних архетипів, [2, ст.196]. Застосування міфологізації породжує роздуми про інтертекст у п'єсах Миколайчука: «...міфосценарій ініціації розгортається у світі мистецтва, театральної гри теж через призму близнюкових міфів, що відображається в продубльованих образах – маркерах реального світу й уявного/світу мистецтва (гри). Гідроморфний образ (поза)торішнього снігу ретранслює концепт пам'яті через образи ляльок» [2, ст.79]. Також Л. Сидоренко підкреслює наявність низки міфів у п'єсах автора: «У авторському експерименті задіяний орфічний міф травестійного прочитання, обіграний міф про Пігмаліона використовується орієнтир змія-спокусника (що пригощає й сам споживає своїх жертв), моделюються асоціації із Казановою та пікаро. Найбільш послідовно випробовуються

символістські маски митця-деміурга та «дияволична» маска; сюжет продажу душі модифікується до події її втрати як зайвого тягаря» [7, ст.201]. Вводячи міфи у свої п'єси, автор розширює горизонти інтерпретацій реципієнтів.

Олег Миколайчук-Низовець використовує низку прийомів, аби його п'єси вирізнялися з-поміж інших. Так, М. Каранда підкреслює цікавий прийом однієї з п'єс автора: *«Рух ляльок приваблює драматурга, такого як Олега Миколайчука-Низовця у п'єсі «Зніміть з небес офіціанта, або навіщо нам позаторішній сніг». Людина все ще прагне у сучасному світі відчувати себе деміургом, вчителем, вреїті-реїт, ляльководом. Але джерело руху для головного героя залишилося невідомим, чого не скажеш про автора п'єси. Проте драматургу цікаво поставити проблему відповідальності за рухливу гру»* [5, с. 51]. В образі офіціанта автор уособлює звичайних людей, які прагнуть зосередити владу у своїх руках, мати можливість керувати усіма, хто їх оточує, зневажаючи почуття та бажання інших людей.

Отже, сучасні драмознавці згадують у своїх працях творчість Олега Миколайчука-Низовця, аналізуючи приналежність до жанру, гендерні особливості, мовлення дійових осіб, архетипи, міфологізацію п'єс тощо. Аналіз цих праць стане хорошим підґрунтям для подальшого наукового дослідження творчого доробку Олега Миколайчука-Низовця.

Список використаної літератури:

1. Бондарева О. Є. Міф та драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання. Монографія. – К.: «Четверте хвиля», 2006. – 512 с.

2. Вишницька Ю. Міфологічні сценарії в сучасному художньому дискурсі: спроба типологізації // Мова і культура. – Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. – Вип. 18. – С. 74–81.

3. Данилюк І. В. Особливості мовного вираження концепту «сміх» в авторських ремарках у текстах сучасної драми // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – Вип. №1. – С. 127–134.

4. Зленко О. Гендерна проблематика драми сучасного драматурга Олега Миколайчук-Низовця «Останній зойк матріархату» // Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Гендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії». – Київ. – 2011. – 796 с.

5. Каранда М. В. Естетичні особливості ідейно-образного конституювання сучасного українського драматурга // Вісник Черкаського університету. Серія: філософія.– 2011. – Вип. № 210. – С. 47–53.

6. Когут О. Біографія як матриця сюжету в сучасній українській і польській драматургії // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. – 2011. – Вип. №16. – С. 299–307.

7. Сидоренко Л. І. Поетика сучасної української метадрами: дис. ... канд. філол. наук. – Київ, 2018. – 254 с.

8. Страйк ілюзій: антологія / [авт.-упоряд., Н. Мірошніченко. – Київ: Основи, 2004. – 370 с.

9. Цокол О. О. Текстові стратегії української драматургії 1980 – 2010-х років: дис. ... канд. філол. наук. – Київ, 2017. – 204 с.